

Advies van de Raad voor de Journalistiek

over de vraag van

de raad van bestuur van de Vlaamse vereniging van beroepsjournalisten VVJ

met betrekking tot

een reportage over veiligheid in Telefacts/VTM

Met een brief van 29 maart 2006 stelt Pol Deltour, nationaal secretaris van de VVJ, een reeks vragen van beroepsethische aard naar aanleiding van de reportage over de veiligheid van buitenlandse staatshoofden tijdens de Europese top, die het magazine Telefacts op 27 maart 2006 heeft uitgezonden.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft het dossier onderzocht en besproken tijdens een hoorzitting op 7 juni 2006. Op de bijeenkomst zijn Eric Goens, directeur informatie, en Marc Dupain, externe relaties van VMMA, gehoord. De rapporteringscommissie heeft een tweede bijeenkomst over de zaak gehouden op 12 april 2007.

DE FEITEN

Op 27 maart 2006 zendt Telefacts een reportage uit, waarin een journaliste een pistool en een nepbom binnensmokkelt in het Brusselse hotel waarin de staatsleiders Chirac en Merkel logeerden tijdens de Europese Lentetop. De journaliste slaagt er ook in om, met het wapen in haar handtas, op korte afstand van president Chirac te komen. De reportage wordt tevens in de VTM-nieuwsuitzendingen van die dag uitgebreid aangekondigd en besproken. De reportage lokt meerdere reacties uit, onder meer over de gebruikte undercovertechniek en over de veiligheid van de journaliste. Naar aanleiding van de maatschappelijke discussie besluit de raad van bestuur van de VVJ om hierover de Raad voor de Journalistiek te ondervragen.

DE VRAAG OM ADVIES VAN DE VVJ

In de brief van 29 maart 2006 vraagt de raad van bestuur van de VVJ aan de Raad voor de Journalistiek om te antwoorden op volgende vragen:

- Was de gehanteerde undercovertechniek geoorloofd?
- Is er voldoende klaarheid geschapen over de aangebrachte feiten (waren het nu valse of echte wapens)?
- Was de persoonlijke veiligheid van de betrokken journaliste voldoende gevrijwaard?
- Werden de strafrechtelijke en financiële risico's voor de journaliste voldoende ingecalculeerd?

STANDPUNT VAN VTM

Op de hoorzitting van 7 juni 2006 voeren Eric Goens en Marc Dupain aan dat de veiligheid van buitenlandse staatshoofden een heel relevant onderwerp is. In de reportage wordt eerst een politiewoordvoerder aan het woord gelaten, die beschrijft hoe de veiligheidsvoorzieningen georganiseerd zijn. Later in de reportage stellen de reportagemakers echter vast dat deze voorzieningen ontbreken. Zoiets kon enkel worden aangetoond door zelf met een wapen en met materiaal om een bom te vervaardigen in de omgeving van de staatshoofden te komen. Andere methodes om dit vast te stellen waren er niet.

Zowel in de nieuwsuitzendingen als in de Telefactsreportage is gesproken over een wapen en over een nepbom, die door de journaliste in het hotel werden binnengesmokkeld. Het wapen betrof een alarmpistool, dat met kogels geladen dodelijk is binnen een straal van 40 meter. Hiervoor is geen vergunning nodig, zodat de journaliste geen overtreding op de wapenwet beging. Voorts werd al het materiaal binnengebracht, nodig voor de aanmaak van een bom, behalve de eigenlijke springstof. Daarom werd gesproken van een nepbom.

Goens en Dupain betogen ook dat de journaliste gedurende de hele operatie omkaderd werd door collega's en dat de reportage zorgvuldig was voorbereid. Er werden geen onverantwoorde risico's genomen.

ADVIES

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft de reportage die op 27 maart 2006 werd uitgezonden, bekeken en komt tot volgende bevindingen:

1. De veiligheid van buitenlandse staatshoofden op een Europese top in Brussel is een maatschappelijk relevant onderwerp, zoals werd aangevoerd door de redactieverantwoordelijken van VTM.
2. VTM heeft onvoldoende aangetoond dat de beweerde tekortkomingen aan de veiligheidsvoorzieningen door de reportagemakers enkel konden worden vastgesteld door gebruik te maken van de undercovermethode. Er was geen 'undercoveroperatie' nodig om aan te tonen dat in het hotel, waar de staatshoofden en regeringsleiders verbleven, vrij kon worden binnengaan en buitengegaan en dat de veiligheid van de staatshoofden niet gewaarborgd was volgens de criteria opgegeven door de veiligheidsdiensten. Dat werd trouwens met zoveel woorden toegegeven in een gesprek met een van de veiligheidsverantwoordelijken in het begin van de reportage, wanneer die het had over de bewuste keuze voor een hotel in plaats van de ambassade of de ambtswoning van de ambassadeur.
3. In deze zaak bestond, ook zonder een actiever optreden van de journaliste, hoe dan ook een belangrijk risico, zowel voor de journaliste zelf als voor andere aanwezigen, waarmee onvoldoende rekening is gehouden en dat niet in verhouding stond tot het verhoopte resultaat.

4. Voor zover kon worden nagegaan, werd de reportage inderdaad voorbereid, besproken en begeleid door de redactieverantwortelijken van VTM en Telefacts.

Daarmee wordt meteen een negatief antwoord gegeven op vraag één (Was de gehanteerde undercovertechniek goorloofd?) en drie (Was de persoonlijke veiligheid van de betrokken journaliste voldoende gevrijwaard?) van de VVJ.

Wat vraag twee betreft (Is er voldoende klaarheid geschapen over de aangebrachte feiten – waren het nu valse of echte wapens?) meent de Raad dat VTM, bij de aankondiging van de reportage door de nieuwdienst, beroepsethisch foutief heeft gehandeld door de zaken spectaculairder dan in werkelijkheid voor te stellen en het aanvankelijk te doen voorkomen dat de journaliste een echte bom had binnengesmokkeld in het hotel, waar het in feite om een nepbom ging. Dat werd in de latere uitzendingen en in de reportage zelf trouwens met zoveel woorden gezegd.

Vraag vier (Werden de strafrechtelijke en financiële risico's voor de journaliste voldoende ingecalculeerd?) kan positief worden beantwoord in zoverre de reportage voorbereid, besproken en begeleid werd door de redactieverantwortelijken van VTM en Telefacts.

Naar aanleiding van deze zaak (en van een tweede vraag om advies van de VVJ over een undercoverreportage van Radio 1) heeft de Raad voor de Journalistiek op zijn bijeenkomst van 10 mei 2007 een aantal principes van journalistieke beroepsethiek gepreciseerd in een 'Richtlijn over undercoverjournalistiek'.

Brussel, 14 juni 2007